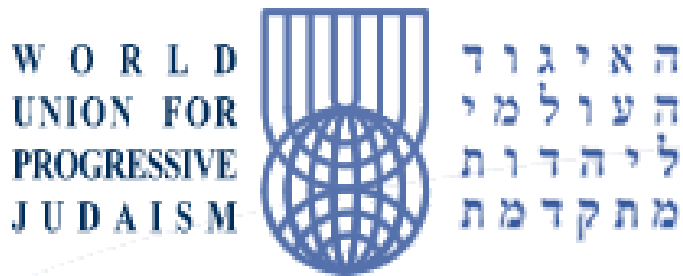

5777

Torah from Around the World

Bedenk altijd: vreugde is niet iets bijkomstigs in je spirituele zoeken. Het is van levensbelang.

Rabbi Nachman van Bratzlav

Sjabbat 26 november 2016 / 25 chesjwan, Chajé Sara, Beresjiet/Genesis 23:1 – 25:18

Tanach: blz. 41 - 48

Haftara: 1 Melachiem/Koningen 1:1 - 31

Tanach: blz. 667 - 669

Commentaar: Shai Held is mede-oprichter, deken, en hoogleraar Joodse Filosofie van Mechon Hadar in New York City. Hij is auteur van Abraham Joshua Heschel - The Call of Transcendence (Indiana, 2013).

Vertaler: Channa Kistemaker

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Een God van het zien

Na de *Akeda*, de binding van Jitschak in de sidra van vorige week, lijkt Jitschak te zijn verdwenen. Aan het begin van het verhaal, wanneer Awraham en Jitschak op Gods bevel naar het land Moria reizen, vertelt de Tora ons met nadruk: „Zo gingen zij samen verder.” (Beresjiet/Genesis 22:6). Echter, na het aangrijpende drama van de *Akeda*, nadat de engel

de hand van Awraham heeft tegengehouden, horen we slechts: „Daarna ging Awraham terug naar zijn knechten“, om met hen huiswaarts te reizen naar Beër Sjewa. Wie aandachtig leest, vraagt zich natuurlijk af: waar is Jitschak gebleven?

Als we Jitschak vervolgens tegenkomen, in de sidra van deze week, wordt ons verteld dat hij „juist was terug gekomen uit de buurt van Beër Lachai Roï.“ (*beër* betekent bron, red.) (Beresjiet 24:62) Waar ligt de bron van Lachai Roï, en vooral: waar staat zij voor? Een paar hoofdstukken terug, toen Hagar voor de eerste keer door Awraham was verstoten, ontdekte een engel haar en beloofde haar een talrijk nageslacht, onder meer een kind dat voor zichzelf zou kunnen zorgen en niet zomaar tot slachtoffer of slaaf zou kunnen worden gemaakt. (Beresjiet 16:11-12) De engel vertelt Hagar, dat „de Eeuwige heeft gehoord naar uw ellende.“ (Beresjiet 16:11) Zij noemt God „El-roi“, een God van het zien, en de plaats waar God haar heeft gezien „Beër Lachai Roï“. De betekenis daarvan is moeilijk te achterhalen, maar heeft op de een of andere manier te maken met het zien van God of door Hem gezien worden. Verstoten, alleen in de woestijn, ontdekt Hagar - beter: wordt zij ontdekt door - een God die oog heeft voor wie niet gezien worden, Die Zich degenen herinnert die door anderen zijn vergeten.

Door ons te vertellen dat Jitschak uit Beër Lachai Roï is gekomen, vertelt de tekst ons op subtiele manier iets zeer belangrijks. Waar gaat Jitschak heen na afloop van de Akeda? Naar de plek waar Hagar God heeft ontmoet. Toegegeven, er is een midrasj die duidelijk maakt dat Jitschak, op het moment dat we hem terug zien komen van de bron van Lachai Roï, thuiskomt van een opdracht: hij is daar naartoe gegaan om Hagar mee naar huis te brengen. (Beresjiet Rabbah 60:14) In het volgende hoofdstuk krijgen we te horen dat Awraham na de dood van Sara hertrouwt met een vrouw die Ketoera heet. De midrasj is er zeker van dat Ketoera in werkelijkheid Hagar is. (Beresjiet Rabbah, 61:4) Met andere woorden, in de verbeelding van de rabbijnen zorgt Jitschak ervoor dat zijn vader, na de dood van Sara, met Hagar trouwt.

Maar waarom ging Jitschak naar de bron van Lachai Roï? Waarom wil hij zo nodig op zoek naar Hagar?

Misschien zoekt Jitschak, zelf recent getraumatiseerd, troost bij zijn vaders tweede vrouw, die ongetwijfeld haar eigen, diepe trauma's heeft. Misschien heeft Jitschak, vanwege zijn recent opgelopen trauma's, ontdekt dat hij mededogen heeft voor Hagar en haar lot, en zoekt hij niet alleen troost, maar wil hij ook troost bieden. Door het lijden dat Awraham hem heeft doen ondergaan, heeft hij het vermogen ontdekt om zich te verbinden met hen die door een vergelijkbaar lot zijn getroffen.

Je zou evenwel ook kunnen zeggen dat hier nog iets anders gebeurt, iets veel diepers. Jitschak komt net terug van een angstwekkende confrontatie met de onbegrijpelijke, onverbiddelijk eisende kant van God. Veel van wat hem houvast gaf, is op pijnlijk dramatische wijze op losse schroeven gezet: wie is Awraham, een vader die zegt er voor Jitschak te zijn en ondertussen bereid blijkt hem te offeren? En wie is die God, die een dergelijk handelen van Awraham verlangt? Jitschak is duidelijk in verwarring, verontrust, voelt zich waarschijnlijk enigszins verloren, en gaat naar de enige plaats waarvan hij weet dat daar een heel andere kant van God is geopenbaard: Beër Lachai Roï, de plek waar God degenen die verstoten zijn ziet en hoort. Jitschak gaat dus naar Beër Lachai Roï om drie redenen, die met elkaar samenhangen: om Hagar te troosten, om door haar getroost te worden (en tegelijkertijd een

gebroken familie bij elkaar te brengen), en om opnieuw een kant van God te ontdekken, die voor hem verduisterd was: de God van genade en mededogen, in tegenstelling tot die van het strenge oordeel (of van absolute ondoorgrondelijkheid).

Soms stellen wij ons God voor als te nabij, alsof God louter lieflijkheid en licht is. Daartegen gaat de profeet Jirmejahoe tekeer: „Ben Ik alleen een God van dichtbij, ben Ik niet ook een God van ver? - spreekt de Eeuwige." (Jirmeja/Jeremia 23:23) Even vaak, echter, stellen wij ons God voor als te ver weg, een en al afstand en ongenaakbaarheid. Jitschak heeft zojuist de verschrikking ervaren van een volstrekt in mysterie gehulde God en nu gaat hij, teneinde zowel zijn godsvertrouwen als zijn geestelijke gezondheid te behouden, op zoek naar de tederheid van de Ene, die volkomen lief heeft. Misschien kan Jitschak ons ook herinneren aan de mogelijkheid dat de God die Hagar zag, ons nadert voor een ontmoeting, de God van mededogen die ons nooit vergeet, hoe vertrapt en verstoten wij ons soms ook kunnen voelen.